

รายงานผลสรุปการจัดโครงการอบรมและทัศนศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเองแบบวิถีพอเพียง ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

ในพื้นที่ จังหวัดปทุมธานี , จังหวัดนครนายก ในระหว่างวันที่ วันที่ ๒๙ มิถุนายน - ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖

วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๖

- ฝึกอบรม ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลบางลึก โดยวิทยากร ได้บรรยายในหัวข้อ หลักการ
สร้างความเข้มแข็งในชุมชน มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อัน
เนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมี
วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน โดยความเป็นชุมชนอาจหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มี
วัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการ
กระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความเข้มแข็งของชุมชน จึงหมายถึง การที่
ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและ
การแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม
วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชน
นี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือ
ช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะอนุกรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไข
ปัญหาวิกฤตภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า
จะต้องประกอบด้วย

๑. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
๒. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
๓. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
๔. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ
๕. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
๖. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
๗. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
๘. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
๙. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป
๑๐. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชนมีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจน เป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชนสมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชนมีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนการพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไปไม่เครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

๑.การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิธีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

๒.การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึง แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนให้ดำเนินไปในทางสายกลางของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา การบริหารประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อนำมาซึ่งความเจริญเป็นสิ่งที่ทุกสังคมปรารถนา และพยายามหาหนทางไปสู่เป้าหมายด้วยวิธีการต่างๆตามระบบความคิด ความเชื่อ และกำหนดอุดมการณ์ เป้าหมาย นโยบาย และกลยุทธ์การพัฒนาที่มีผลสืบเนื่องไปถึงวิถีการดำรงชีวิตต่างๆ ของคนในสังคม

แนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน

๑.ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ชุมชนที่สมาชิกของชุมชนรวมตัวกันตั้งแต่ ๑๐ ครอบครัวขึ้นไป สามารถพึ่งตนเองได้ มีความสามัคคี รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างประโยชน์สุขให้กับชุมชน โดยส่วนรวม

๒.ในการดำเนินกิจกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ควรดำเนินการในรูปของคณะกรรมการของชุมชนและคณะกรรมการดังกล่าวควรมีหน้าที่ในการกำกับ การดำเนินงาน และการประเมินบทบาทของชุมชนในเรื่องความสัมฤทธิ์ผลของการเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

๓.แนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน มีประเด็นสำคัญที่ควรดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ ในภาพรวมในชุมชนหรือหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีครอบครัวหรือครัวเรือนที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ หรือปานกลาง

๓.๒ การดำเนินงานของชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑) ความพอประมาณให้มีการผลิตเพื่อบริโภคในชุมชน หากมีเหลือจึงจำหน่าย/วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน แล้วปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง โดยใช้ทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน/มีการวางแผนค่าใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม

๒) ความมีเหตุผลสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน/สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน โดยคำนึงถึงผลลัพธ์และผลกระทบ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ร่วมดำเนินการและร่วมติดตามและประเมินผล/ชุมชนรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด รอบคอบ โดยเลือกใช้ทรัพยากรที่คำนึงถึงความยั่งยืน สมดุล และความสงบสุขในสังคม

๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีการสนับสนุนให้ครอบครัวและครัวเรือนทุกบ้านมีการทำบันทึกหรือบัญชีรายรับรายจ่าย หรือบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ/การสนับสนุนให้ครอบครัวหรือครัวเรือนมีการออมเงิน เพื่อรองรับความจำเป็นฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุต่างๆ/การส่งเสริมให้ชุมชนมีการแบ่งปันกันและช่วยเหลือกันในชุมชน โดยการทำเป็นเครือข่ายความช่วยเหลือและการประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชน/การส่งเสริมให้ชุมชน รวมกลุ่มเป็นจิตอาสา หรืออาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน/การส่งเสริมให้ชุมชนมีการออกกำลังกายและเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดีทั้งของชุมชนและของรัฐเมื่อยามเจ็บป่วย/ชุมชนมีการจัดการและจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การมีระบบจัดการขยะที่ดี เป็นต้น / ชุมชนมีความหลากหลายในการผลิตทั้งอาชีพหลัก อาชีพรอง การตลาดหลักและการตลาดรอง เพื่อลดความเสี่ยง/ชุมชนมีกิจกรรมสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน/ชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรและกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและสวัสดิการต่างๆ แก่คนในชุมชน เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์กันในชุมชน เป็นต้น ฯลฯ

๔)การสร้างองค์ความรู้ในชุมชนชุมชนมีการใช้หลักวิชาการในการดำเนินโครงการและกิจกรรมของชุมชน โดยมีการเผยแพร่ความรู้ภายในชุมชน/ชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในชุมชน/ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ชุมชนมีการใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน เพื่อการพัฒนาของชุมชน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพจากผู้รู้ให้แก่คนในชุมชน/ชุมชนมีการพึ่งตนเองโดยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชน/ชุมชนมีการจัดทำแผนพัฒนาของชุมชนและสมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

๕) การยึดหลักคุณธรรมในชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีสัมพันธที่ดีต่อสมาชิกในชุมชน/สมาชิกในชุมชน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน/สมาชิกในชุมชน ยึดหลักปฏิบัติที่กำหนดร่วมกันอย่างเคร่งครัด/ชุมชนมีการพัฒนาวัดหรือศาสนสถานในชุมชนหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน/ชุมชนมีการขยายผลเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชุมชนอื่นๆ และร่วมมือเป็นเครือข่าย.

/ภาพประ....

ภาพประกอบการฝึกอบรม



วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖

- รับฟังการบรรยายให้ความรู้ แผนการศูนย์บริการวิชาการเกษตรของมูลนิธิชัยพัฒนา ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยมีวิทยากรได้บรรยายมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับที่จำนวน ๒๕๒ ไร่ ๓๖ ตารางวา ซึ่งนางเพยารว และนางสาวมุสนา พนมวัน ณ อยุธยา คชาชีวะ ได้น้อมเกล้าถวายไว้นามมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งที่ดินดังกล่าวมีถนนตัดผ่าน ตั้งอยู่ระหว่างคลองรังสิต ๑๐-๑๑ ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีราษฎรเช่าอาศัยและทำนาอยู่ ๘ ครอบครัว

พระราชดำริ / พระราชดำรัส

๑. ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

โดยที่ทรงมีพระราชประสงค์จะใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงทรงมีพระราชกระแสกับพลเอกเทียนชัย จันทมฤต รองสมุหราชองครักษ์ “ให้มูลนิธิชัยพัฒนาร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องศึกษาความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์บริการวิชาการเกษตรรวมทั้งจัดการระบบชลประทาน” และเพื่อมิให้ราษฎรที่เช่าที่ทั้ง ๘ รายอยู่เดิมต้องเดือดร้อนจึงให้จัดแปลงที่ดินที่เช่าอยู่ในลักษณะแปลงทฤษฎีใหม่ แล้วนำราษฎรทั้ง ๘ รายเข้ามาอยู่และทำกินสำนักงานเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา จึงได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น จังหวัดปทุมธานี กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมวิชาการเกษตร และบริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด ศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์บริการวิชาการเกษตรดังกล่าว โดยยึดแนวพระราชดำรินี้ในเรื่องของความประหยัดและเรียบง่าย

๒. ตำบลบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินกิจกรรมจัดทำแปลงสาธิตด้านการเกษตรแบบผสมผสานระหว่างพืช - พืช โดยเน้นที่การทำนาในพื้นที่ทั้งสิ้น ๒๔ ไร่ ๑ งาน เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกรนำไปพัฒนาและปรับปรุงในพื้นที่ของตนเอง

๓. ตำบลท่าไข่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริให้ใช้พื้นที่จำนวน ๑๕ ไร่ ๑ งาน ๕๑ ตารางวา ที่ตำบลท่าไข่ดำเนินการรวบรวม อนุรักษ์ และผลิตพันธุ์มะม่วงแก้วในระบบเกษตรผสมผสานเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับผู้มีอาชีพเกษตรกรรมทั่วไป

วัตถุประสงค์โครงการ/เป้าหมาย

๑. เป็นแหล่งบริการวิชาการด้านการผลิตพืชในรูปแบบจัดทำแปลงตัวอย่างได้แก่ การผลิตข้าว พืชสวนและพืชไร่ ตามหลักการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม และเป็นแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสาน
๒. เป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้แก่เกษตรกร
๓. เป็นแหล่งผลิตกิ่งพันธุ์ไม้ผลจำหน่ายเกษตรกร
๔. เป็นแหล่งผลิตปาล์มน้ำมัน
๕. เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์มะม่วงแก้ว
๖. เป็นแหล่งผลิตกิ่งพันธุ์มะม่วงแก้ว เป็นพันธุ์พระราชทานแก่เกษตรกร
๗. เป็นแหล่งจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

๘. แปรรูปผลผลิตทางการทางเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า

๙. เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิต และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางเกษตร

ลักษณะโครงการ / กิจกรรม

กิจกรรมในโครงการฯ แบ่งกิจกรรมในโครงการออกเป็นกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมข้าว จัดทำแปลงสาธิตการผลิตข้าวตามหลักการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในพื้นที่ ๖๕ ไร่ ทั้งฤดูนาปีและฤดูนาปรัง โดยผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีที่มีคุณภาพจำหน่ายให้แก่เกษตรกรและเป็นแปลงตัวอย่างการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เกษตรกรนำไปผลิตใช้เอง หรือจำหน่ายให้เพื่อนเกษตรกรด้วยกัน

- กิจกรรมไม้ผล แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

๑) แปลงไม้ผลแบบยกทรงสวน ปลูกไม้ผลหลัก คือไม้ผลที่มีอายุยาวนานให้ผลผลิตซ้ำพืชที่คัดเลือกมาปลูกเช่น มะม่วง ฝรั่ง และกระท้อน เป็นต้น

๒) ไม้ผลตามคันคูน้ำ เพื่อใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้ปลูกมะเฟืองทับทิม และกล้วย ตามคันคูน้ำรอบบริเวณโครงการฯเพื่อความหลากหลายและถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติดูแลรักษา และขยายพันธุ์ให้เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปเพื่อนำไปพิจารณาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

- กิจกรรมพืชผัก เป็นการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ตลอดฤดูกาลโดยยึดถือความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลักโดยทำการผลิตทั้งผักกินใบ เช่น คะน้า ผักบุ้งจีน ช่องเต้ ผักกินยอด เช่น ชะอม ผักหวาน และผักกินผล เช่น มะเขือ บวบ แตงกวา เป็นต้น โดยหมุนเวียนการปลูกผักแต่ละชนิดตามฤดูกาล

- กิจกรรมปาล์มน้ำมัน เป็นแปลงสาธิตการปลูกปาล์มน้ำมันตามหลักการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม และจำหน่ายผลผลิตปาล์มน้ำมัน

- กิจกรรมเกษตรผสมผสาน เป็นการดำเนินการผสมผสานระหว่างพืช - สัตว์ - ประมง ลักษณะ “เกษตรยังชีพ” เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่จำกัดโดยยึดหลัก “อยากกินอะไร ก็ปลูกอย่างนั้น ที่เหลือจึงนำไปขาย” โดยได้ดำเนินการในพื้นที่ประมาณ ๕๕๐ ตารางเมตร ปลูกทั้งผักกินใบ กินยอด และกินผล ซึ่งบริเวณตามแนวขอบรั้วได้ปลูกพืชในลักษณะรั้วกินได้และรั้วใช้ประโยชน์ เช่น ชะอม ดอกแค มะขาม อ้อยคั้นน้ำ อัญชันและชมจันทร์ นอกจากนี้ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เอง ส่วนในเรื่องการบำรุงดิน ยังเลี้ยงไส้เดือนเพื่อปรับปรุงสภาพดิน ตลอดจนเลี้ยงปลาชนิดต่างๆและไก่ไข่เพื่อเสริมสร้างรายได้อีกด้วย

- กิจกรรมแปรรูป เป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และสมุนไพรที่คุณภาพอยู่ในระดับรองลงมาโดยนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ ๓ ประเภท ได้แก่ เครื่องดื่ม ขนมขบเคี้ยวและเครื่องสำอาง ซึ่งเครื่องสำอางได้รับเลขที่จดแจ้งจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

- กิจกรรมการตลาดและจัดจำหน่าย จัดหาตลาดในการจำหน่ายผลผลิต รวมถึงออกร้านประชาสัมพันธ์ตามคำเชิญของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แล้วมีการพัฒนาผลผลิตออกสู่ตลาดสากลภายใต้มาตรฐาน GAP

- กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตพืชและการแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรแก่ กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร และผู้สนใจทั่วไปในรูปแบบจัดฝึกอบรม ประชุมสัมมนาแก่เจ้าหน้าที่ จัดนิทรรศการ จัดพิมพ์เอกสารเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และต้อนรับคณะศึกษาดูงาน

- บริการพัฒนา (Social Services) เป็นการช่วยเหลือและติดตามผลของเกษตรกร ที่ได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากทางศูนย์ฯ หรือช่วยการเข้ามาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการเกษตรแล้วนำกลับไปปรับใช้ให้เข้ากับการดำรงชีวิตของตนเองเพื่อให้คงดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

จากนั้น ทางคณะผู้เข้าศึกษาดูงานได้ลงพื้นที่แปลงสาธิตการปลูกผลไม้ การปลูกกระเจี๊ยบ การปลูกพืชผักสวนครัว และ
ผลไม้ยืนต้น ภายในศูนย์บริการวิชาการเกษตร

ภาพประกอบการศึกษาดูงานโครงการศูนย์บริการวิชาการเกษตรของมูลนิธิชัยพัฒนา



วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖

- รับฟังการบรรยายสรุปและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยมีวิทยากรได้บรรยายให้ความรู้สรุปได้ดังต่อไปนี้

แต่เดิมบ้านทุ่งกระโปรงเคยเป็นป่ารกเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด เมื่อได้มีการบุกเบิกพื้นที่ของผู้คน บ้านทุ่งกระโปรงแห่งนี้ก็ได้กลายเป็นพื้นที่เกษตร เกือบทุกครัวเรือนมีอาชีพทำ นาทำไร่ หากย้อนไปเมื่อ ๑๘ ปีก่อนตอนที่ยังเป็นเด็ก แต่เดิมครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม เราเป็น ครอบครัวขายใช้แรงงานในครอบครัวทำงานทำนาปลูกข้าวต่อด้วยพืชไร่ เนื่องจากเป็นเกษตร เชิงเดี่ยวจึงจำเป็นต้องใช้สารเคมีในกระบวนการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก เกษตรกรยิ่งทำก็ยิ่งมี หนี้สิน โดยเฉพาะในช่วงราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรปลูกพืชชนิดเดียวกันเหมือนกัน ราคาต่ำ หนี้สินก็เพิ่มขึ้น ในช่วงเวลานั้นถือได้ว่าบ้านทุ่งกระโปรงเรามีผู้นำ ที่นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่วิถีชีวิต เลยกี่ว่าได้ โดยผู้ใหญ่ทวี มณฑา ผู้ใหญ่บ้านทุ่งกระโปรงในขณะนั้น ได้นำแนวคิดเกษตรทฤษฎี ใหม่ตามแนวทางของในหลวงมาทดลองปฏิบัติและแนะนำญาติพี่น้องให้ทดลองปรับวิถีการเกษตรเป็น แบบผสมผสานตามอย่างท่าน เมื่อเห็นว่าได้ผลผู้ใหญ่ทวีจึงเริ่มเผยแพร่แนวคิดให้กับลูกบ้านชาวทุ่ง กระโปรงได้ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรจากน้อยครอบครัวขยายเพิ่มขึ้นๆ จุดเริ่มต้นจากการปรับวิถีการเกษตรจากเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นเกษตรผสมผสาน มาสู่ การปรับวิถีชีวิตด้านอื่นๆ มีการจัดการบริหารจัดการทุนชุมชนได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน, กองทุนกขคจ., กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, กิจการประปาหมู่บ้าน ด้วยหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการบริหารจัดการคน ทุนและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวขยายมาสู่ความเปลี่ยนแปลงในชุมชน โดยในฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำของชาวบ้าน ผู้ใหญ่สมหมายได้ต้นแบบที่ติดจากผู้ใหญ่บ้านคน ก่อนจึงได้เป็นแกนนำขับเคลื่อนงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยก่อตั้งขึ้นในปี ๒๕๔๔ และได้พัฒนาองค์ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านทุ่งกระโปรงต่อยอดไปสู่การพัฒนา ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้านและถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นออกไปอย่าง กว้างขวาง มีการยกระดับศูนย์การเรียนรู้ ความเป็นต้นแบบของศูนย์แห่งนี้ เกิดขึ้นด้วยวิถีของชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ดังนั้น ศูนย์จึงได้ร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในการรณรงค์ให้เพื่อนเกษตรกรปลูกพืชผสมผสาน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ อาทิ ทั้งใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำเกษตรโดยใช้ปุ๋ยจากการผลิตเองตามธรรมชาติ เป็นที่มาของการลดต้นทุนในการผลิตให้ต่ำที่สุด ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อการบริโภค เช่น ข่า ตะไคร้ เป็นต้น รวมทั้งการปลูกพืชหมุน และยังมีการเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน ,เชื่อมโยงกับกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่, ทุกวันนี้จากสิ่งที่ศูนย์ได้ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาตัวเองขึ้นมา ในพื้นที่บริเวณนี้และบริเวณใกล้เคียง เกษตรกรที่เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับศูนย์ของเราได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ จนเกิดเป็นอาชีพ เกิดรายได้ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิม นอกจากนี้เกษตรกรเหล่านี้ยังได้รับการส่งเสริมและให้ความรู้ในเรื่องการจัดการดิน การจัดการน้ำ การแปรรูปผลผลิตต่าง ๆ และที่โดดเด่นคือ ศูนย์แห่งนี้ คือต้นแบบให้แก่ท้องถิ่นในการใช้ชีวิตแบบพอมี พอกิน รู้จักประหยัด ไม่สร้างหนี้สิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ จนทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคม มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และรู้จักแบ่งปัน อีกทั้งให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาคนให้รู้จัก รัก สามัคคีกันเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและชุมชน ผลักดันให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยให้ชุมชนร่วมกันลด ละ เลิกอบายมุข ประหยัด มัธยัสถ์ ปัจจุบันศูนย์แห่งนี้ใช้วิธีสร้างการเรียนรู้วิถีเกษตรให้สมาชิกผ่านรูปแบบจัดฐานเรียนรู้ จำนวน ๖ ฐาน และด้วยรูปแบบนี้เองทำให้ศูนย์ได้รับรางวัลด้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับภาค เมื่อปี ๒๕๕๖

จากนั้น ทางคณะผู้เข้าศึกษาดูงานได้ลงพื้นที่แปลงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้ เยี่ยมชมแปลงปลูกพืชเศรษฐกิจหลักของศูนย์ และผักผลไม้ ยืนต้น รวมทั้งเยี่ยมชมสินค้าแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำมาจัดแสดงและจำหน่ายให้กับคณะผู้ศึกษาดูงาน

/ภาพประกอบ...

ภาพประกอบการศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก



